

De NAVO

in de 21ste eeuw

Inhoudstabel

4-5 Antwoord op nieuwe bedreigingen voor de veiligheid

6-7 De oorsprong van de Alliantie

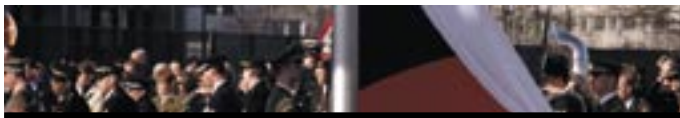
8-9 Einde van de Koude Oorlog

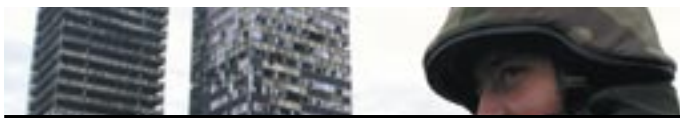
10-11 Hoe de NAVO werkt

12-13 Veiligheid door partnerschap

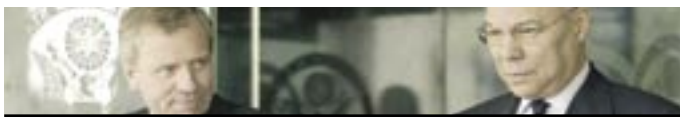
14-15 De uitbreiding van de NAVO

16-17 De NAVO op de Balkan

18 De andere activiteiten van de NAVO

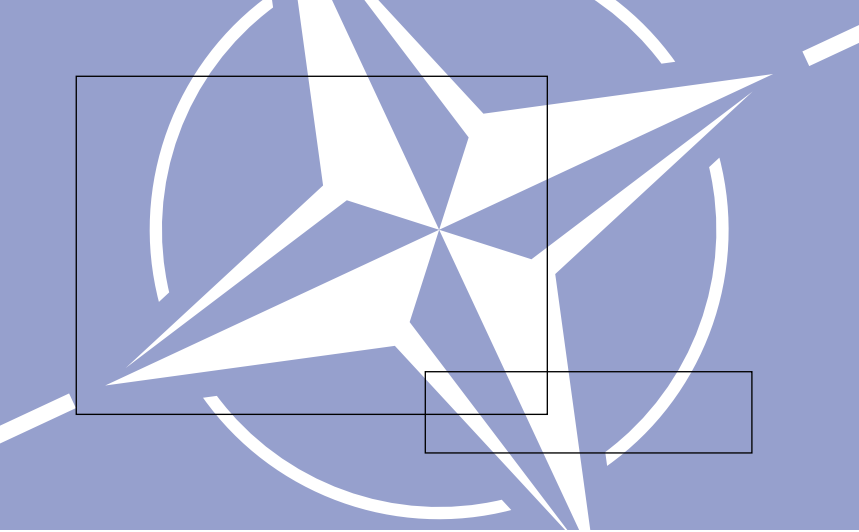
19 De transatlantische relatie

20-21 Hervormingen binnen het bondgenootschap

22-23 De toekomst tegemoet

De *Atlantische* *Alliantie*

De Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) is een uniek transatlantisch bondgenootschap tussen Europa en Noord-Amerika ten behoeve van defensie en veiligheid. Een blijvende basisdoelstelling van de NAVO, neergelegd in het Verdrag van Washington, is het met politieke en militaire middelen waarborgen van de vrijheid en veiligheid van al haar leden. Sinds haar oprichting in 1949 zorgt de NAVO voor de collectieve verdediging van haar lidstaten. De NAVO fungeert ook als een belangrijk forum voor overleg over veiligheidskwesties die van belang zijn voor de lidstaten en vormt een essentiële pijler onder de vrede en veiligheid in de Euro-Atlantische regio.

Na het einde van de Koude Oorlog heeft de NAVO nieuwe taken op zich genomen, waaronder het aanknopen van partnerschappen met democratische staten in Europa, achter de Kaukasus en in Centraal-Azië. Inspelend op de veranderingen in de algemene veiligheidssituatie heeft het bondgenootschap nieuwe taken op zich genomen. Daartoe behoort onder meer de aanpak van de instabiliteit ten gevolge van regionale en etnische conflicten binnen Europa en de bedreigingen voor de regio van buitenaf.

De NAVO is vandaag de dag betrokken bij een steeds groter spectrum van activiteiten, waaronder de bevordering van de samenwerking met Rusland, Oekraïne en andere landen buiten het bondgenootschap en de pro-actieve benadering van de nieuwe veiligheidskwesties van de eenentwintigste eeuw, waaronder het internationaal terrorisme en de verspreiding van massavernietigingswapens. Om de veiligheid onder de snel veranderende omstandigheden te kunnen blijven verdedigen en bevorderen, verkeert de NAVO voortdurend in een transformatieproces dat alle elementen van haar agenda beïnvloedt, met nieuwe missies, nieuwe lidstaten, nieuwe mogelijkheden, nieuwe partnerschappen en nieuwe manieren van optreden.

Antwoord

op nieuwe
bedreigingen

voor de
veiligheid

De terroristische aanslagen op de Verenigde Staten van 11 september 2001, waarbij passagiersvliegtuigen werden ingezet als massavernietigingswapens, deden de wereld beseffen hoezeer de veiligheidssituatie was veranderd sinds het einde van de Koude Oorlog en hoe kwetsbaar de moderne samenleving was geworden voor nieuwe bedreigingen. Naar aanleiding van de aanslagen riepen de geallieerden voor de eerste maal artikel 5 van het Verdrag van Washington in (dat voorziet in collectieve verdediging), op grond waarvan de Verenigde Staten op een cruciaal moment politieke en praktische ondersteuning ontvingen. Sindsdien hebben de bondgenoten de Verenigde Staten bijgestaan bij het antwoord op de terroristische aanslagen en maatregelen getroffen opdat de NAVO beter in staat zou zijn de dreiging van het internationaal terrorisme het hoofd te bieden.

Hoewel de gebeurtenissen van 11 september 2001 de alliantie diep schokten, was men een aantal jaren eerder al begonnen de werkwijze binnen de NAVO aan te passen aan de veranderende veiligheidssituatie. In 1999 kwamen de bondgenoten een nieuw Strategisch Concept overeen. In dit concept, dat de bedreigingen beschrijft waarmee de NAVO geconfronteerd wordt en de wijze waarop zij deze tracht aan te pakken, worden de veiligheidsrisico's omschreven als "risico's die uit alle hoeken kunnen komen en vaak dikwijls moeilijk te voorspellen zijn" en wordt speciale aandacht besteed aan de dreiging die uitgaat van massavernietigingswapens en de wijze waarop zij worden ingezet. Ook werd duidelijk gemaakt dat de veiligheid van het bondgenootschap blootstaat aan andere, diffusere risico's, zoals terroristische aanslagen, sabotage en georganiseerde misdaad, alsmede verstoring van de aanvoer van vitale hulpbronnen.

Om deze risico's het hoofd te bieden, heeft de NAVO een aantal initiatieven ontplooid teneinde haar militaire capaciteit te verbeteren en zowel de samenwerking tussen de lidstaten als die met de partnerlanden en andere internationale organisaties te intensiveren. Voorbeelden hiervan zijn een initiatief op het gebied van defensiecapaciteit uit 1999, een programma op hoog niveau om de militaire capaciteit aan te passen aan de nieuwe veiligheidssituatie, de oprichting in 2000 van een centrum voor massavernietigingswapens waar de bondgenoten informatie kunnen uitwisselen over de dreiging van deze wapens

▲ Vergadering van de Noord-Atlantische Raad tijdens de Top van Praag

en de adequaatste reactie daarop alsmede de ontwikkeling van een Europese veiligheids- en defensie-identiteit binnen de NAVO waardoor de Europese lidstaten meer verantwoordelijkheden op het gebied van veiligheid en defensie op zich kunnen nemen.

De terroristische aanslagen van 11 september 2001 hebben de noodzaak van deze initiatieven bevestigd. Spoedig daarna is de NAVO begonnen met een uitgebreide herziening van haar activiteiten en procedures. Dit heeft geresulteerd in een pakket hervormingen, initiatieven en programma's dat tijdens de NAVO-top van 21 en 22 november 2002 in Praag bekrachtigd is. In dezelfde periode hebben 14 bondgenoten troepen gestuurd naar Afghanistan ter ondersteuning van de operaties onder leiding van de Verenigde Staten tegen *Al Qaida* (de terroristische groepering die verantwoordelijk is voor de aanslagen) en de

Taliban (het regime dat Al Qaida onderdak had verleend) en manschappen ter beschikking gesteld van de International Security Assistance Force (ISAF) voor vredeshandhaving in Kabul. Op verzoek van de lidstaten die een actieve rol spelen bij deze missie en ten behoeve van de continuïteit heeft de NAVO bovendien de leiding van ISAF op zich genomen en onderzoekt zij de mogelijkheden voor soortgelijke operaties buiten het Euro-Atlantisch gebied.

Hoewel de NAVO-leden soms van mening verschillen over de beste reactie op nieuwe bedreigingen voor de veiligheid, zijn allen het erover eens dat deze ook van buiten de Euro-Atlantische regio kunnen komen en niet kunnen worden aangepakt door slechts een organisatie en evenmin door te vertrouwen op de traditionele defensiestructuren voor conventionele militaire conflicten. Behalve door samenwerking met andere competente organisaties moet het bondgenootschap zich daarom instellen op de confrontatie met nieuwe en andere bedreigingen. Als gevolg van dit alles is de NAVO van een geografisch omlijnd bondgenootschap veranderd in een alliantie die onderkent dat bedreigingen niet langer beperkt worden door locatie en voorspelbaarheid en die erop voorbereid is deze aan te pakken waar en wanneer zij zich ook voordoen.

Om een veiligere omgeving te creëren is de NAVO nauwere relaties aangegaan met internationale organisaties als de Europese Unie, de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa, de Verenigde Naties en zelfs de Wereldgezondheidsorganisatie, maar ook met niet-lidstaten als Rusland, Oekraïne en partners zowel binnen de Euro-Atlantische regio als daarbuiten in het Middellandse-Zeegebied.

DE NAVO IN DE 21STE EEUW

De oorsprong van de *Alliantie*

Na de Tweede Wereldoorlog stonden Oost- en West-Europa tegenover elkaar, aan weerszijden van de ideologische en politieke scheidslijnen van de Koude Oorlog. Oost-Europa verkeerde onder de invloed van de Sovjet-Unie. In 1949 richtten 12 landen ter weerszijden van de Atlantische Oceaan de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie op om te voorkomen dat de invloed van de Sovjet-Unie op Oost-Europa zich zou uitbreiden tot andere delen van het continent.

Tussen 1947 en 1952 leverde het Marshallplan de middelen voor de stabilisering van de economieën in West-Europa. Als politieke en militaire organisatie moest de NAVO zorgen voor de collectieve verdediging tegen iedere vorm van agressie en voor de handhaving van een veilig klimaat, waarin democratie en economie konden gedijen. Volgens de toenmalige Amerikaanse president Harry S. Truman, vormden het Marshallplan en de NAVO "de twee helften van dezelfde walnoot".

De oprichters van de NAVO - België, Canada, Denemarken, Frankrijk, IJsland, Italië, Luxemburg, Nederland, Noorwegen, Portugal, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten - beloofden elkaar te zullen verdedigen in geval van militaire agressie tegen één van hen. Door Noord-Amerika te betrekken bij de verdediging van West-Europa toonden de bondgenoten aan dat iedere politieke en militaire dwang jegens West-Europa gedoemd zou zijn te mislukken.

▲ Europa verdeeld

◀ Raket in de Koude Oorlog

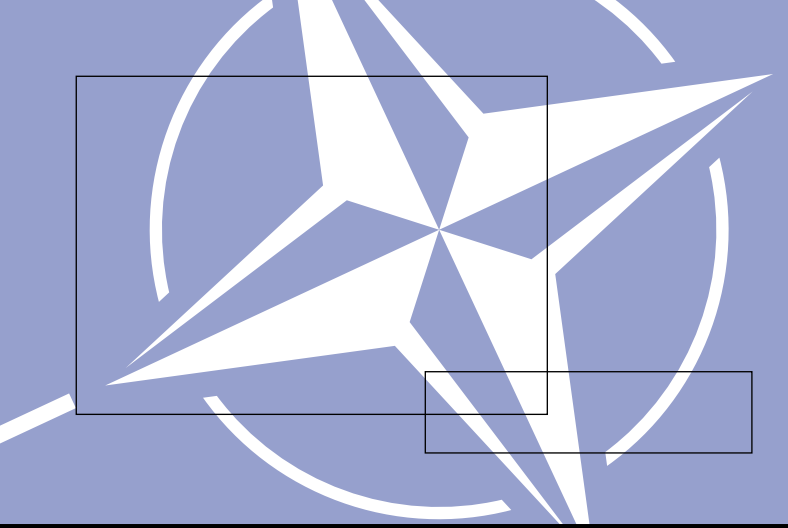
Tegelijkertijd werd bewerkstelligd dat de lidstaten hun defensiebeleid steeds meer op elkaar afstemden en er een sterkere onderlinge afhankelijkheid ontstond.

In het begin van de jaren vijftig leken de internationale ontwikkelingen, die leidden tot het uitbreken van de oorlog in Korea, de vrees van de Westerse wereld voor de expansionistische bedoelingen van de Sovjet-Unie te bevestigen. Als gevolg daarvan verdubbelden de NAVO-lidstaten hun inspanningen om de militaire structuren op te zetten die nodig waren om hun verplichting tot collectieve verdediging na te kunnen komen. Door de aanwezigheid van Amerikaanse troepen op Europees grondgebied - gekomen op verzoek van Europese regeringen - liet de Sovjet-Unie de gedachte varen dat agressie succes kon hebben. Bovendien traden in de loop der tijd steeds meer staten toe tot het bondgenootschap. In 1952 werden Griekenland en Turkije lid, drie jaar later gevolgd door de Bondsrepubliek Duitsland en in 1982 door Spanje.

Dankzij de alliantie verdedigden West-Europa en Noord-Amerika niet alleen gezamenlijk hun onafhankelijkheid, zij bereikten ook een nooit eerder vertoonde periode van stabiliteit. De door de NAVO verschaftte veiligheid, ooit omschreven als de “zuurstof voor de welvaart”, legde de basis voor de Europese economische samenwerking en integratie. Bovendien leidde dit ertoe dat er begin jaren negentig een einde kwam aan de Koude Oorlog en daarmee aan de verdeeldheid van Europa.

▲ Noord-Atlantische Raad in vergadering in Parijs

◀ Ondertekening van het Verdrag van Washington

Einde van de *Koude* *Oorlog*

Tijdens de Koude Oorlog werden de rol en het doel van de NAVO nadrukkelijk bepaald door de dreiging die van de Sovjet-Unie uitging. In het begin van de jaren negentig werd het Warschaupact op aandringen van de pas bevrijde Oost-Europese landen ontbonden en stortte de Sovjet-Unie in elkaar. Omdat de traditionele vijanden verdwenen waren, meenden sommigen dat de NAVO geen reden van bestaan meer had en dat de uitgaven aan en investeringen in defensie in de toekomst drastisch verlaagd konden worden.

Na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie verlaagden veel NAVO-leden hun defensie-uitgaven aanzienlijk, sommige zelfs met 25%. Toch bleek de hoop dat er dankzij de vrede nog grotere besparingen op defensie gerealiseerd konden worden te optimistisch. Spoedig werd duidelijk dat, zelfs al had het einde van de Koude Oorlog de dreiging van een militaire invasie misschien weggenomen, de instabiliteit in bepaalde regio's van Europa desondanks toegenomen was. Diverse regionale conflicten, vaak gevoed door etnische spanningen, braken uit in voormalig Joegoslavië en in delen van de voormalige Sovjet-Unie en dreigden zich uit te breiden. De NAVO-landen kwamen daardoor al snel tot de conclusie dat collectieve defensie en samenwerking in het kader van het bondgenootschap de beste garantie bleven voor hun veiligheid.

DE NAVO IN DE 21STE EEUW

Al was het gevaar van een militaire invasie geweken, nieuwe vormen van politieke en militaire samenwerking bleven nodig om de vrede en stabiliteit in Europa te bewaren en te voorkomen dat regionale spanningen na het einde van de Koude Oorlog zouden escaleren. Sterker nog, ingrijpende interne hervormingen waren nodig om de militaire structuren en capaciteit aan te passen voor het vervullen van nieuwe taken, zoals crisisbeheersing, vredeshandhaving en vredesondersteuning, naast het permanent op peil houden van de voorzieningen en capaciteit voor de elementaire defensietaken. Naar aanleiding van de nieuwe veiligheidssituatie is de NAVO van een primair hechte alliantie die verantwoordelijk is voor de collectieve defensie, uitgegroeid tot het centrale punt van een partnerschap van landen die nauwer zijn gaan samenwerken op het gebied van de veiligheid.

▲ Toezicht op regionale conflicten

◀ Voormalig Secretaris-Generaal van de NAVO Manfred Wörner ontmoet Sovjetpresident Mikhail Gorbatsjov

Hoe de NAVO werkt

Een van de verklaringen voor de duurzaamheid van het bondgenootschap is gelegen in de besluitvorming die gebaseerd is op consensus. Dit houdt in dat alle beslissingen unaniem genomen moeten worden. Dat betekent dat aan belangrijke beslissingen vaak langdurig overleg en discussie voorafgaat. Voor buitenstaanders mag dit systeem traag en onpraktisch lijken, maar het heeft twee belangrijke voordelen. Ten eerste worden zo de soevereiniteit en de onafhankelijkheid van iedere lidstaat gerespecteerd. Ten tweede hebben eenmaal genomen beslissingen de volledige steun van alle lidstaten, die zich bovendien verplichten tot de uitvoering ervan.

Het belangrijkste besluitvormingsorgaan binnen de NAVO is de Noord-Atlantische Raad, waarin elke lidstaat vertegenwoordigd wordt door een permanente vertegenwoordiger die de rang heeft van ambassadeur en ondersteund wordt door een nationale delegatie bestaande uit diplomatiek personeel en defensieadviseurs.

▲ Voorbereidingen voor het opstijgen

◀ Noord-Atlantische Raad in vergadering

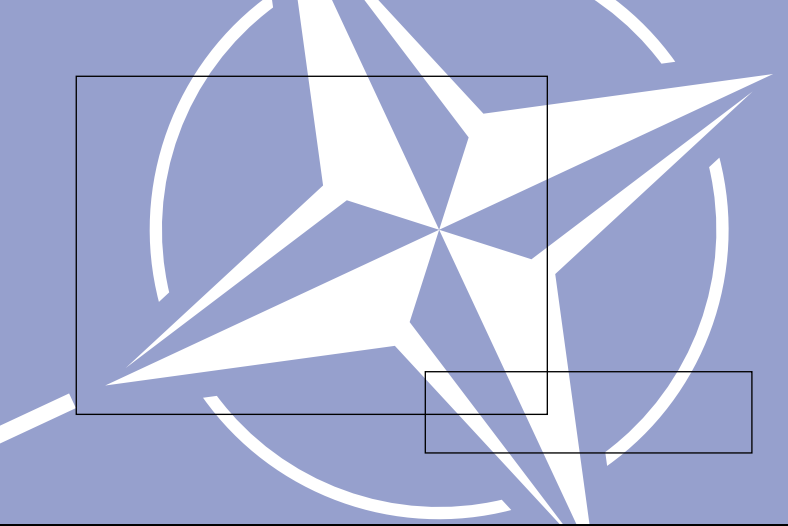
De Raad komt ten minste eenmaal per week, maar meestal vaker, op ambassadeursniveau bijeen. Er vinden ook regelmatig vergaderingen van de Raad plaats op het niveau van de ministers van Buitenlandse Zaken, de ministers van Defensie en van tijd tot tijd op het niveau van staatshoofden en regeringsleiders.

Aan het hoofd van de NAVO staat een Secretaris-Generaal, die benoemd wordt voor een termijn van ongeveer vier jaar. De Secretaris-Generaal, afkomstig uit een van de lidstaten, moet kunnen bogen op een grote staat van dienst op het gebied van buitenlandse betrekkingen. Hij of zij leidt de vergaderingen van de Noord-Atlantische Raad en van andere belangrijke NAVO-organen en helpt bij het bereiken van consensus tussen de lidstaten. Voor het dagelijks bestuur van het bondgenootschap wordt de Secretaris-Generaal bijgestaan door een internationaal kader van deskundigen en ambtenaren van alle NAVO-landen.

De NAVO heeft geen eigen strijdkrachten. Het merendeel van de strijdkrachten die de NAVO ter beschikking worden gesteld blijft volledig onder nationaal bevel en nationale controle staan, totdat de lidstaten hen taken toewijzen, die kunnen variëren van collectieve defensie tot nieuwe missies zoals vredeshandhaving en -ondersteuning. De politieke en militaire structuren van de NAVO zorgen voor de planning om de nationale strijdkrachten in staat te stellen deze taken te vervullen alsmede voor de organisatorische maatregelen voor gemeenschappelijke zaken als het commando, de controle, opleiding en oefeningen.

▲ Bruggen bouwen

◀ Spaanse piloot

Veiligheid door *partnerschap*

Veel problemen die ten grondslag lagen aan de verdeeldheid van Europa tijdens de Koude Oorlog kwamen voort uit de ideologische, politieke en militaire tegenstellingen tussen Oost en West. Sedert de ingrijpende omwentelingen die hebben geleid tot het einde van de Koude Oorlog heeft de NAVO een reeks nieuwe initiatieven ontplooid om de veiligheid en stabiliteit te vergroten, waaronder het instellen van instituten om de dialoog, het vertrouwen en de samenwerking met de voormalige vijanden en met andere Europese staten en buurlanden in het Middellandse-Zeegebied te bevorderen.

Een van de eerste maatregelen in die zin was de oprichting van de Noord-Atlantische Samenwerkingsraad in 1991. Deze ging al spoedig de Euro-Atlantische Partnerschapsraad heten en groeide uit tot het belangrijkste orgaan voor overleg en samenwerking tussen de NAVO en niet-lidstaten in de Euro-Atlantische regio.

In 1994 lanceerde de NAVO het Partnerschap voor Vrede. Dit programma is bedoeld om de deelnemende landen te helpen bij de herstructurering van hun strijdkrachten zodat deze hun eigen rol kunnen spelen binnen een democratische maatschappij en onder leiding van de NAVO kunnen deelnemen aan vredesoperaties. Het programma wordt toegesneden op de specifieke behoeften van ieder land en biedt mogelijkheden tot praktische samenwerking op allerlei terreinen, waarbij de deelnemers aan de hand van hun veiligheidssituatie zelf bepalen in hoeverre zij er gebruik van maken.

▲ Toetreding tot het Partnerschap voor Vrede

◀ Controlepost

De activiteiten variëren van militaire oefeningen tot workshops, seminars en opleidingen. Het accent ligt vooral op het verhogen van de transparantie van de strijdkrachten en plaatsing onder adequaat democratisch toezicht en democratische controle. De ervaringen opgedaan in het kader van het Partnerschap voor Vrede hebben aanzienlijk bijgedragen tot de samenwerking tussen de landen die deelnemen aan de vredestroepen zoals de stabiliseringsmacht (SFOR) in Bosnië-Herzegovina en de vredesmacht in Kosovo (KFOR).

In 1995 bracht de NAVO een dialoog op gang tussen zes landen in het Middellandse-Zeegebied: Egypte, Israël, Jordanië, Marokko, Mauritanië en Tunesië. In 2000 sloot ook Algerije zich aan bij het programma, dat ten doel heeft goede relaties op te bouwen en het wederzijds begrip in de regio te vergroten, alsmede de regionale veiligheid en stabiliteit te bevorderen. Vertegenwoordigers van de landen die deelnemen aan deze Mediterrane Dialoog worden uitgenodigd opleidingen te volgen aan de NAVO-school in Oberammergau (Duitsland) en het NAVO-defensiecollege in Rome.

In 1997 kregen de bilaterale betrekkingen tussen Rusland en de NAVO en die tussen Oekraïne en de NAVO een formeler karakter. Rusland en Oekraïne ondertekenden elk bilaterale verdragen met de NAVO om het fundament te creëren voor hun toekomstige betrekkingen. De Permanente Gezamenlijke Raad NAVO-Rusland en de Commissie NAVO-Oekraïne werden opgericht ter bevordering van regelmatig overleg en discussie over veiligheidskwesties. De onderwerpen die bij deze organen aan de orde komen, variëren van vredeshandhaving op de Balkan, crisisbeheersing en de non-proliferatie van massavernietigingswapens tot de omschakeling van de defensiesector, milieubescherming en civiele noodplannen.

In 2002 werden de betrekkingen tussen de geallieerden en Rusland geïntensiveerd hetgeen zijn beslag kreeg in de oprichting van de NAVO-Ruslandraad die in de plaats kwam van de Permanente Gezamenlijke Raad NAVO-Rusland. Dit betekende meer dan alleen een naamswijziging en plaatste de betrekkingen op een volledig nieuwe grondslag. Dit nieuwe forum, waaraan alle landen op gelijke voet deelnemen, wordt voorgezeten door de Secretaris-Generaal van de NAVO en is voornamelijk bedoeld voor samenwerking op de gebieden van terrorismebestrijding, crisisbeheersing en de non-proliferatie van massavernietigingswapens. Net zoals in de Noord-Atlantische Raad worden besluiten van de NAVO-Ruslandraad genomen op basis van consensus.

De *uitbreiding* van de **NAVO**

DE NAVO IN DE 21STE EEUW

Vanaf het begin van de jaren negentig concludeerde een aantal Oost-Europese landen dat hun veiligheidsbelangen in de toekomst het meest gediend zouden zijn met het lidmaatschap van de NAVO en maakten kenbaar dat zij zich bij het bondgenootschap wilden aansluiten. Drie partnerlanden – de Tsjechische Republiek, Hongarije en Polen – traden toe in maart 1999 waardoor het aantal lidstaten op 19 kwam. Tijdens de Top van Praag in november 2002 werden zeven nieuwe landen – Bulgarije, Estland, Letland, Litouwen, Roemenië, Slowakije en Slovenië – uitgenodigd voor onderhandelingen over hun toetreding. Zij zijn formeel getreden tot de Alliantie einde maart 2004.

Deze zeven nieuwe lidstaten en andere aspirant-leden hebben kunnen profiteren van een Actieplan voor toetreding dat in 1999 werd ingesteld om geïnteresseerde partnerlanden te helpen bij de voorbereiding op hun lidmaatschap. Het biedt aspirant-leden praktische adviezen en gerichte hulp. Op hun beurt moeten de aspirant-leden bepaalde politieke doelstellingen bereiken, zoals het vreedzaam oplossen van territoriale geschillen, de naleving van democratische procedures, eerbiediging van de rechtsstaat, alsmede het onder democratische controle brengen van de strijdkrachten. Deelname aan het plan biedt geen garanties voor toetreding in de toekomst, maar helpt landen wel hun strijdkrachten te hervormen en zich voor te bereiden op de verplichtingen en verantwoordelijkheden die voortvloeien uit het lidmaatschap van de NAVO.

▲▲ NAVO-leiders en de toenmalige secretaris-generaal Javier Solana op de top van Washington

▲ Nieuwe geallieerden tijdens een vredesmissie

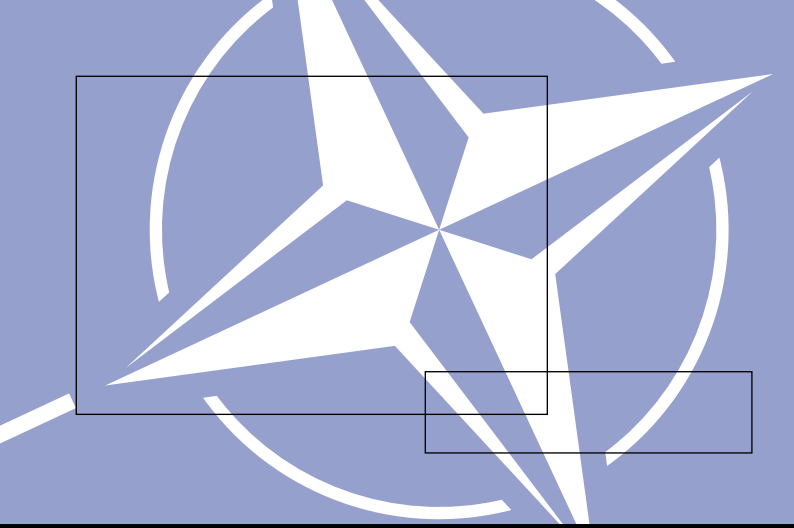

De regeringen van de NAVO-lidstaten hebben verklaard dat de uitbreiding van de NAVO geen doel op zich is, maar een manier om de veiligheid van de NAVO ook ver van huis te vergroten en de stabiliteit van Europa in zijn geheel te bevorderen. Het uitbreidingsproces helpt conflicten af te wenden, omdat juist het vooruitzicht van het NAVO-lidmaatschap potentiële leden prikkelt om geschillen met hun buurlanden op te lossen en de hervormingen en het democratiseringsproces door te zetten. Bovendien moeten nieuwe leden niet alleen kunnen profiteren van het lidmaatschap, zij moeten ook in staat zijn bij te dragen aan de algehele veiligheid van alle lidstaten.

▲ Ceremoniële vlaghijsing voor nieuwe lidstaten

◀ Ondertekenen van het toetredingsprotocol

De NAVO op de *Balkan*

Na het uiteenvallen van Joegoslavië heeft het bondgenootschap veel aandacht en energie besteed aan de Balkan. De NAVO heeft driemaal militair ingegrepen in conflicten in de regio: in 1995 in Bosnië-Herzegovina, in 1999 in Kosovo en in 2001 in de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië*. Het bondgenootschap leidt momenteel twee vredeshandhavingsoperaties: SFOR in Bosnië-Herzegovina en KFOR in de provincie Kosovo in het zuiden van Servië. Het oogmerk van beide missies is een veilige situatie te creëren waarin alle burgers, ongeacht hun etnische achtergrond, in vrede kunnen leven en waarin, met internationale hulp, een democratie kan worden opgebouwd.

De NAVO-vredestroepen arriveerden in 1995 in Bosnië-Herzegovina en in juni 1999 in Kosovo tezamen met soldaten uit een groot aantal

partnerlanden, waaronder Rusland en Oekraïne. In beide regio's had de NAVO de handen vol aan operaties om de grootschalige gevechten te beëindigen. In augustus en september 1995 voerden de NAVO-bondgenoten in Bosnië-Herzegovina luchtoperaties uit tegen de Bosnisch-Servische strijdkrachten. Deze operaties hebben het machtsevenwicht tussen de strijdende partijen helpen verschuiven en de Bosnisch-Servische leiders gedwongen de vredesregeling te aanvaarden waarover onderhandeld was in Dayton, Ohio.

SFOR kreeg een VN-mandaat om de vrede in Bosnië-Herzegovina te handhaven en desnoods op te leggen. Naarmate de veiligheidssituatie verbeterde, werd het aantal soldaten dat in Bosnië-Herzegovina werd ingezet verminderd. Tegelijkertijd veranderde de aard van de taakstelling. Tegenwoordig helpt SFOR vluchtelingen en ontheemden bij de terugkeer naar hun huizen en bij de opsporing van verdachten van oorlogsmisdaden om hen voor het gerecht te brengen. SFOR helpt ook bij de hervorming van de Bosnische strijdkrachten die aan het eind van de vijandelijkheden verdeeld waren geraakt in drie op etnische gronden verdeelde legers (Bosnisch-islamitisch, Kroatisch en Servisch) om nieuwe conflicten af te wenden.

De militaire interventie van de NAVO in Kosovo volgde na meer dan een jaar van escalerend geweld, waarbij het risico van uitbreiding van het conflict over de gehele regio bleef toenemen en herhaaldelijk sprake was van grove schendingen door de regering in Belgrado van de resoluties van de VN-Veiligheidsraad die oproepen tot beëindiging van de onderdrukking van de Albanese bevolking in Kosovo. In maart 1999 besloten alle lidstaten van het bondgenootschap tot een luchtoperatie tegen de militaire en paramilitaire structuren van

▲ Franse blauwhelm in Sarajevo

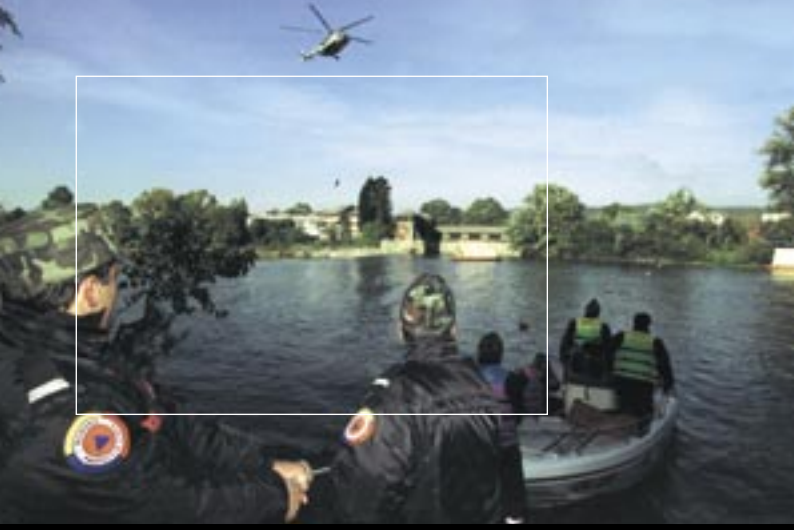
de Joegoslavische regering, die verantwoordelijk was voor de repressie. Die beslissing werd pas genomen nadat alle andere mogelijkheden waren uitgeput en de vredesonderhandelingen opnieuw waren gestuit op de onverzettelikheden van de regering in Belgrado. Omdat de VN-Veiligheidsraad niet bij machte was maatregelen te treffen om naleving van zijn resoluties over het conflict af te dwingen, oordeelden de NAVO-lidstaten dat inzet van militaire middelen de enige oplossing was om de humanitaire catastrofe te beëindigen en de stabiliteit in de regio te herstellen. De luchtoperatie zou 78 dagen duren.

Ondanks het heftige politieke debat naar aanleiding van de NAVO-interventie, werden desondanks de basisvoorwaarden gecreëerd voor de wederopbouw. Alle vijandelijkheden werden namelijk gestaakt, het Joegoslavische leger, de Servische politie en paramilitairen trokken zich terug uit Kosovo, er werd een akkoord bereikt over de stationering van een internationale troepenmacht in Kosovo, evenals een akkoord over de onvoorwaardelijke en veilige terugkeer van vluchtelingen en ontheemden, en de verzekering kwam dat alle partijen bereid waren zich in te zetten voor een politiek akkoord over Kosovo.

Het mandaat van KFOR is gebaseerd op een technisch militair akkoord ondertekend door Joegoslavische en NAVO-bevelhebbers en Resolutie 1244 van de VN-Veiligheidsraad, beide uit juni 1999. KFOR is op grond daarvan verantwoordelijk voor het in de kiem smoren van nieuwe vijandelijkheden, het creëren van een veilige omgeving en de ontwapening van het Kosovo Bevrijdingsleger. Daarnaast ondersteunt de troepenmacht onder leiding van de NAVO internationale humanitaire werkzaamheden en wordt samengewerkt met internationale civiele organisaties, het interimbestuur onder leiding van de Verenigde Naties (UNMIK), om een stabiel klimaat te creëren waarin de provincie zich kan ontwikkelen.

In de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië* reageerde de NAVO in augustus 2001 op een verzoek van de president aldaar om etnisch-Albanese groepen te ontwapenen aangezien zij een bedreiging vormden voor de veiligheid en stabiliteit van het land. Deze interventie volgde na een politieke regeling tussen de vertegenwoordigers van de etnisch-Albanese bevolking en de regering, die bewerkstelligd was door speciale gezanten van verschillende internationale organisaties, waaronder de NAVO, en van de Verenigde Staten. Zo zamelden ongeveer 3.500 NAVO-manscapen in dertig dagen tijd bijna 4.000 wapens in. Deze actie en een beperkte aanwezigheid van de NAVO hielpen burgerconflicten af te wenden en de weg vrij te maken voor verzoening en wederopbouw van het land. Op verzoek van de regering in Skopje bleven de NAVO-troepen tot eind maart 2003 in de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië* om de waarnemers van de Europese Unie en van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa te beschermen, waarna de missie werd overgenomen door de Europese Unie.

* Turkije erkent de Republiek Macedonië onder haar constitutionele naam.

De andere *activiteiten* van de **NAVO**

De media besteden onvermijdelijk veel aandacht aan de diplomatie op hoog niveau, de topconferenties en militaire operaties van de NAVO. Het merendeel van het werk van het bondgenootschap vindt echter achter de schermen plaats. De NAVO is dagelijks betrokken bij een groot aantal projecten die bijdragen tot de verbetering van het veiligheidsklimaat in Europa. Het betreft onder meer hulp aan Oost-Europese landen bij de hervorming van hun strijdkrachten, het opzetten van programma's om voormalige officieren om te scholen voor het burgerleven, hulp bij de ontminning en vernietiging van munitievoorraden.

Daarnaast is de NAVO actief betrokken bij de coördinatie van humanitaire hulp. In 1999 opende de NAVO het Euro-Atlantisch Centrum voor de coördinatie van de hulpverlening en noodhulp bij natuurrampen en door de mens veroorzaakte catastrofes. De NAVO was bijvoorbeeld nauw betrokken bij de coördinatie van de hulpverlening in 1999 aan mensen die gevlucht waren voor de hevige gevechten in Kosovo, verleende in diverse landen hulp aan slachtoffers van overstromingen of aardbevingen, bijvoorbeeld in Midden-Europa in de zomer van 2002, en hielp Turkije bij civiele noodmaatregelen om zijn bevolking te beschermen tegen mogelijke aanvallen met massavernietigingswapens tijdens de oorlog in Irak in 2003.

DE NAVO IN DE 21STE EEUW

De NAVO heeft ook een wetenschappelijk programma ter bevordering van de samenwerking op civiel gebied tussen wetenschappers uit NAVO-lidstaten en partnerlanden. Jaarlijks nemen ongeveer 10.000 wetenschappers deel aan evenementen en projecten die door het programma ondersteund worden, bijvoorbeeld ter verbetering van computernetwerken en ter verspreiding van de toegang tot het internet onder wetenschappers in de Kaukasus en Centraal-Azië. Conform de gewijzigde prioriteiten van de NAVO sinds de terroristische aanslagen van 11 september 2001, verschuift het programma meer en meer naar het ondersteunen van de samenwerking bij onderzoeksprojecten die verband houden met de bestrijding van terrorisme en andere bedreigingen voor de moderne samenleving.

▲ **Vorbereiding voor civiele noodsituaties**

◀ **Door de NAVO gefinancierd onderzoek in de Zwarte Zee**

De *transatlantische relatie*

scheidslijnen in Europa verdwenen en de Europese Unie een gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid begon te ontwikkelen, is Europa een steeds prominentere rol gaan spelen in internationale aangelegenheden. Zo nam de Europese Unie eind maart 2003 de NAVO-missie over in de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië*.

Alle geallieerden die toetreden tot de NAVO verplichten zich onder meer tot hetgeen is vastgelegd in artikel 5 van het Verdrag van Washington, namelijk dat de NAVO-lidstaten elkaar bijstaan in het geval van militaire agressie tegen een van hen - deze bepaling was oorspronkelijk beoogd om Noord-Amerika te binden aan de verdediging van West-Europa. Artikel 5 werd echter pas voor het eerst in de geschiedenis van de NAVO ingeroepen naar aanleiding van de terroristische aanslagen op de Verenigde Staten van 11 september 2001. Sindsdien hebben de Europese geallieerden en Canada naar vermogen getracht de Verenigde Staten bij te staan en een rol te spelen in de strijd tegen het terrorisme.

Vandaag de dag vormen de Europese en Noord-Amerikaanse bondgenoten een grote transatlantische gemeenschap, waarin zowel politieke, economische als veiligheidskwesties een belangrijke plaats innemen. Deze gemeenschap is gebaseerd op wederzijdse afhankelijkheid, gemeenschappelijke normen en gemeenschappelijke belangen. Aangezien de bondgenoten het vanwege hun uiteenlopende nationale posities niet altijd eens zijn over de maatregelen die moeten genomen worden terwille van hun gemeenschappelijke belangen, is het doel van de NAVO overleg en discussie tussen de leden te stimuleren, zodat waar mogelijk consensus kan worden bereikt. De NAVO-leden werken daarom samen aan een steeds langer wordende transatlantische agenda, die varieert van vredesmissies in Zuidoost-Europa en het stabiliseren van nieuwe democratieën om het internationaal terrorisme tegen te gaan tot het voorkomen van de verspreiding van massavernietigingswapens.

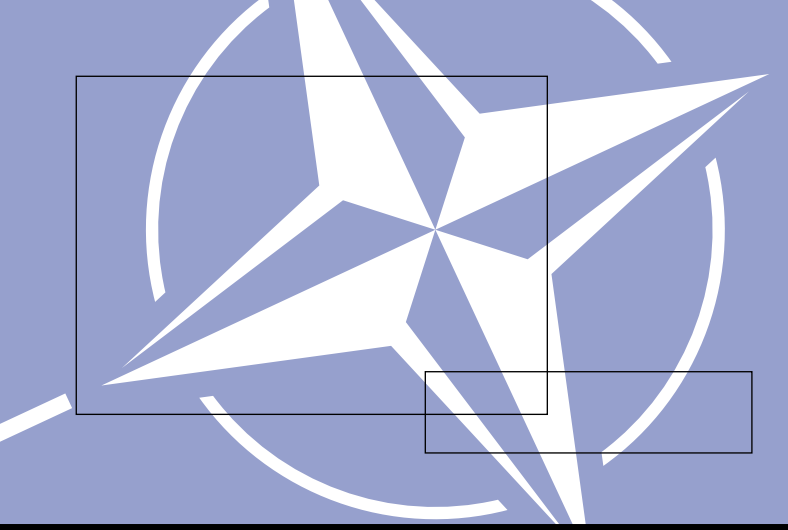
* Turkije erkent de Republiek Macedonië onder haar constitutionele naam.

▲ NAVO-secretaris-generaal Jaap de Hoop Scheffer en Amerikaans minister van buitenlandse zaken Colin Powell

De relatie tussen Noord-Amerika en Europa vormt de kern van de Atlantische Alliantie. Zoals alle constructieve relaties heeft ook deze door de jaren heen hoogte- en dieptepunten gekend en zich aan de hand van de veranderende externe omstandigheden ontwikkeld. Na de Tweede Wereldoorlog zat de economie in Europa volledig aan de grond, waardoor de Europese leden van de NAVO zeer afhankelijk waren van de Verenigde Staten. Ten tijde van de oprichting van de NAVO streefden president Truman en andere Amerikaanse beleidsmakers niet alleen naar een welvarende en democratische Europese partner, maar ook naar een structuur waarmee de legitieme Noord-Amerikaanse veiligheidsbelangen gediend zouden zijn. Bovendien werkte hun voortrekkersrol in deze periode als een economische en militaire katalysator voor de wederopbouw van Europa, die de scheppende energie van het continent kanaliseerde ten behoeve van wederopbouw en verzoening en de voorwaarden schiep die uiteindelijk resulteerden in de oprichting van de Europese Unie.

Intussen is Europa sterker geworden, is er meer eenheid ontstaan en hebben de transatlantische betrekkingen zich aangepast aan de veranderde omstandigheden. Naarmate de politieke

Hervormingen binnen het *bondgenootschap*

Aangezien de veiligheidssituatie voortdurend verandert, moet ook de NAVO haar organisatie blijven aanpassen om effectief te blijven. Het bondgenootschap moet een nieuw evenwicht zien te vinden tussen de traditionele missies binnen Europa en de aanpak van nieuwe mondiale gevaren. Ook moet de NAVO de militaire capaciteit verwerven om nieuwe missies te vervullen en snel en flexibel te kunnen reageren op nieuwe bedreigingen. Op al deze terreinen heeft de Top van Praag een veranderingsproces in gang gezet om te waarborgen dat de NAVO in de 21ste eeuw de bedreigingen voor de veiligheid net zo effectief het hoofd kan bieden als in de vorige eeuw.

In Praag is de rol van de NAVO bij de bestrijding van het terrorisme nader uitgewerkt met het ontwikkelen van een militair concept tegen terrorisme, specifieke militaire capaciteiten om deze nieuwe taak te vervullen, overeenstemming over een Partnerschapsactieplan tegen het Terrorismen en de uitdrukkelijke bereidheid om de internationale gemeenschap te hulp te komen. Met deze maatregelen is de basis gelegd voor acties, met inbegrip van het nemen van de verantwoordelijkheid voor ISAF in Afghanistan en de steun aan Polen bij de leiding over een sector in Irak.

Tijdens de Top van Praag deden de bondgenoten specifieke politieke toezeggingen ter verbetering van de mogelijkheden van moderne militaire operaties op belangrijke terreinen. Zodra deze toezeggingen uit de zogenaamde *Capabilities Commitment* van Praag (PCC) volledig zijn nagekomen, zal het aantal grote

▲ ISAF-blauwhelmen boven Kabul

◀ Openingsceremonie van het Transformatiecommando

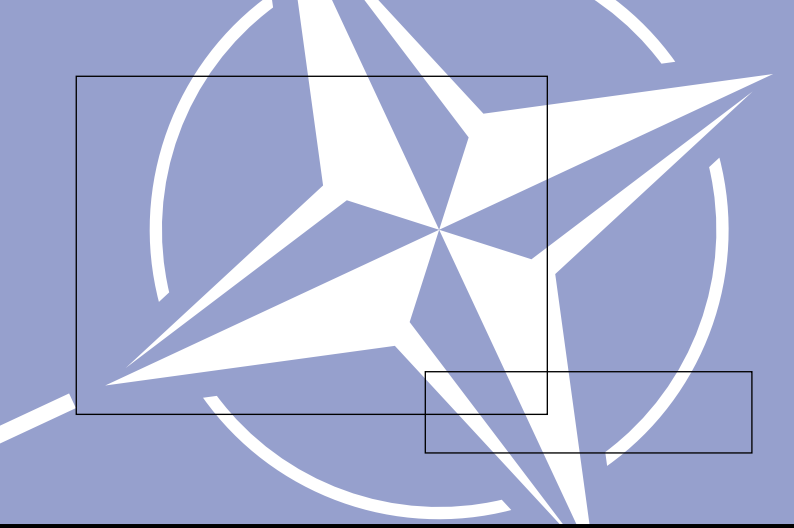
▲ Tanken in de lucht

transportvliegtuigen voor het vervoeren van manschappen in Europa verviervoudigd zijn, zal er een vloot tankvliegtuigen zijn, zal gewaarborgd zijn dat het merendeel van de snel inzetbare troepen van de NAVO beschikt over verdedigingsmiddelen tegen chemische, radiologische, biologische en nucleaire wapens en moeten de voorraden van niet door de Verenigde Staten geleverde precisiegeleide, vanuit de lucht af te vuren munitie met 40% verhoogd zijn. Bovendien kwamen de bondgenoten overeen een geavanceerde NAVO-reactiestrijdmacht in het leven te roepen die snel ter plaatse kan zijn en kan fungeren als katalysator voor het concentreren en bevorderen van verbeteringen in de militaire capaciteit van het bondgenootschap en de voortdurende transformatie ervan. Bovendien werden de contouren van een nieuwe, gestroomlijnde en efficiëntere militaire commandostructuur bekrachtigd. In de toekomst zal de NAVO beschikken over een strategisch commando voor operaties, met een hoofdkwartier in België, en

een strategisch commando voor transformatie in de Verenigde Staten met een aanwezigheid in Europa. Het laatstgenoemde commando zal verantwoordelijk zijn voor de voortdurende transformatie van de militaire capaciteit van de NAVO.

Sinds maart 2004 telt de NAVO 26 leden. Tot voor kort waren de werkmethoden van de organisatie echter grotendeels ongewijzigd gebleven sinds het begin van de jaren vijftig toen het bondgenootschap nog 12 leden telde. Om effectief te kunnen opereren in de nieuwe strategische omgeving, onderkenden de lidstaten dat er meer flexibiliteit en minder bureaucratie nodig is. Ook in dit opzicht heeft de Top van Praag sterke impulsen opgeleverd. Het aantal comités (voorheen 467) is met dertig procent gereduceerd. Meer besluitvorming zal plaatsvinden in lagere comités, opdat de Noord-Atlantische Raad meer ruimte overhoudt om zich bezig te houden met strategische kwesties en de algemene verantwoordelijkheid behoudt voor het besluitvormingsproces binnen de NAVO. Ook de procedures voor de ministersbijeenkomsten zijn gestroomlijnd zodat er meer tijd overblijft voor overleg over wezenlijke zaken. Deze wijzigingen moeten uiteindelijk leiden tot een modernere en effectieve werkstructuur binnen de NAVO.

De vele hervormingen, initiatieven en programma's waarover in Praag overeenstemming is bereikt, zullen de komende jaren de kern vormen van de activiteiten van de NAVO, waarbij het accent zal liggen op realistische maatregelen die zijn toegesneden op het waarborgen van de bescherming van de regio, inwoners en strijdkrachten van de NAVO tegen alle bedreigingen en gevaren.

De *toekomst* tegemeet

De NAVO van het eerste decennium van de 21ste eeuw heeft een sterke ontwikkeling doorgemaakt sinds de oprichting van de Alliantie in 1949 terwille van de veiligheid. In de loop van haar ruim vijftigjarig bestaan heeft zowel het bondgenootschap als de rest van de wereld zich ontwikkeld op een wijze die de oprichters van de NAVO niet hebben kunnen voorzien. De NAVO was een instituut dat West-Europa veertig jaar lang tijdens de Koude Oorlog heeft beschermd en in de jaren negentig toezag op het overgangsproces in Europa na de Koude Oorlog. Met de toetreding van nieuwe lidstaten is voortdurende aanpassing vereist om rekening te kunnen houden met de belangen van alle leden zonder dat dat ten koste gaat van de besluitvaardigheid van de Alliantie. Aangezien de strategische situatie voortdurend verandert, moet de NAVO zich sneller ontwikkelen om nieuwe bedreigingen het hoofd te kunnen bieden.

Hoewel de aard van de bedreigingen waarmee de lidstaten geconfronteerd worden en de manier waarop de NAVO daarop reageert veranderen, blijven de grondbeginselen van het Verdrag van Washington overeind. De NAVO biedt een transatlantisch politiek-militair kader voor de beheersing van veiligheidsrisico's, waarbij Europese en Noord-Amerikaanse belangen weliswaar aan elkaar gekoppeld zijn maar ook die van de afzonderlijke lidstaten worden afgewogen.

DE NAVO IN DE 21STE EEUW

De voortdurende transformatie van de NAVO maakt deel uit van een proces dat moet uitmonden in een verhoogde veiligheid van haar lidstaten en grotere algehele stabiliteit en welvaart in de Euro-Atlantische regio. Sinds de Top van Praag hebben de bondgenoten hun inspanningen verhoogd om de NAVO aan te passen aan de uitdagingen van vandaag: het verdedigen van gemeenschappelijke waarden, zoals eerbiediging van democratie en mensenrechten, bestrijding van het internationaal terrorisme en de dreiging van de verspreiding van massavernietigingswapens, het slaan van bruggen naar Rusland en Oekraïne ter wille van de veiligheid, verdere ontwikkeling van de basis voor nauwere samenwerking met andere partnerlanden en, mochten de overige middelen uitgeput zijn, functioneren als een effectief instituut voor crisisbeheersing en ervoor zorgen dat conflicten niet overslaan naar andere landen of de algehele stabiliteit gaan bedreigen. Het is een omvangrijk takenpakket waarbij de NAVO afhankelijk is van de steun van de publieke opinie in zowel de lidstaten als de partnerlanden, die zich verzet tegen het via conflicten bedrijven van politiek en vastberaden is zich in te zetten voor de veiligheid op basis van wederzijds begrip en samenwerking ten behoeve van toekomstige generaties.

NATO Public Diplomacy Division /
Division Diplomatie publique de l'OTAN

1110 Brussels / Bruxelles
Belgium / Belgique

Web site: www.nato.int
Site web: www.otan.nato.int
E-mail: natodoc@hq.nato.int